

мають право звернутися для розгляду трудового спору до органів, передбачених ст. 221 КЗпП України [2].

Таким чином, медіація як спосіб вирішення трудових спорів — це позасудова добровільна, конфіденційна процедура, що ініціюється суб'єктами трудових правовідносин щодо залучення незалежного, неупередженого, професійного медіатора для досягнення спільного вирішення трудового спору. Медіація допомагає сторонам усунути розбіжності та добровільно співпрацювати для прийняття усвідомленого рішення. Тож використання медіації забезпечує як ефективне розв'язання конфліктів, так і збереження ділових відносин, репутації, досягнення домовленостей, які кожна зі сторін добровільно виконуватиме.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. №1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 25.04.2023)
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. №322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 25.04.2023)
3. Менів Л.Д. Урегулювання трудових спорів шляхом медіації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022.* Випуск 71. С. 181-185. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263343/259620> (дата звернення 25.04.2023)
4. Мельник В.П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення трудових спорів: науково-практичний аспект. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2022/n1/22mvrpra.pdf> (дата звернення 25.04.2023)
5. Фокіна Т. Альтернативні методи врегулювання трудових спорів. *Бюлетень Національної служби посередництва й примирення. 2012.* № 5-6. С. 14-18.

УДК 347.621

Парашук Л. Г.

*к.ю.н., старший викладач кафедри
цивільного права і процесу,
Західноукраїнський національний
університет*

Яцух Т. С.

*студентка юридичного факультету,
Західноукраїнський національний
університет*

ПОНЯТТЯ ШЛЮБУ В ТЕОРІЇ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Шлюб як соціальне явище має тривалу історію існування та розвитку. У нашій країні поняття шлюбу є досить поширеним, адже саме з цим поняттям найчастіше пов'язані відносини між чоловіком і жінкою, які проживають однією сім'єю.

Інститут шлюбу належить до найдавніших правових інститутів. Шлюб посідає перше і основне місце серед підстав створення сім'ї. Навіть споріднення не завжди вважається такою безумовною підставою, вимагаючи іноді додаткових умов у вигляді спільного проживання та ведення спільного господарства.

Незважаючи на те, що сфера сімейних відносин є досить консервативною і такою, що важко піддається правовому регулюванню, слід відзначити, що останнім часом інститут шлюбу зазнає істотних законодавчих змін, на що звертається увага юристами-науковцями.

Відповідно до цього, у ході вивчення поняття шлюбу між дослідниками виникали різні теоретичні підходи до визначення його правової природи. І. Жилінкова зазначає, що шлюб є багатоаспектним соціальним явищем, яке має різні аспекти свого прояву і може розглядатися з різних точок зору. Не буде перебільшенням сказати, що розуміння природи та визначення основних ознак шлюбу здійснювалося століттями. У цей час розвивалися різні теорії шлюбу. Зокрема, шлюб розглядався як вільний союз подружжя, священне таїнство, цивільний договір, особливий статус особи тощо [1, с. 110]. Найбільш поширеними є концепції визнання шлюбу цивільним договором або союзом.

І. Ревуцька вважає, що традиційний інститут шлюбу виходить із розуміння шлюбу як поєднання життя чоловіка і жінки з метою створення сім'ї та продовження роду. На думку автора, немає сенсу уточнювати, що саме лежить в основі такого поєднання (договір, союз, суспільство тощо), оскільки підходи до цього питання змінювалися в часовому та просторовому континуумі, і сьогодні немає єдиного підходу [2, с. 60].

В нашій державі легальне визначення поняття шлюбу з'явилося у 2002 році з прийняттям Сімейного кодексу України і розкривається як сімейний союз чоловіка і жінки, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Проте досі залишається дискусійним питання про доцільність його законодавчого закріплення як правової категорії. Деякі вчені не вбачають необхідності законодавчого закріплення визначення поняття шлюбу, враховуючи складність самого явища шлюбу. Вони дійшли висновку, що юридичне визначення шлюбу є неповним, оскільки воно не може охопити усі його істотні особливості, які лежать поза цим поняттям.

Попри дискусійність концепції шлюбу, законодавцем підтримано позицію щодо визначення шлюбу як союзу чоловіка і жінки. Зазначену позицію підтримують й науковці. Наприклад, Л. Липець пропонує розглядати шлюб як добровільний і рівноправний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органах РАЦСу, укладений на все життя, але з правом подружжя розірвати його в будь-який час, крім випадків, встановлених законом [3]. На думку Г. Лозової, шлюб – це добровільний рівноправний сімейний союз подружжя, спрямований на створення сім'ї, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану і є підставою виникнення прав та обов'язків подружжя [4, с. 122].

На противагу вищезазначеним поняттям, визначення шлюбу, запропоноване Л. Драгневичем видається оригінальним, згідно з ним шлюб – це юридично оформлена в державних органах угода, різновид партнерства

або добровільний союз між чоловіком і жінкою, заснований на взаємній згоді, почуттях кохання, дружби, юридично оформлений у державних органах з метою створення сім'ї, виховання дітей, внаслідок чого між подружжям встановлюються особливі шлюбні правовідносини [5, с. 41].

С. Булеца та І. Ревуцька акцентують увагу на договірному походженні шлюбу, оскільки до шлюбу висуваються такі саме вимоги, як і до будь-яких договорів. Підхід до шлюбу як до договору проіснував досить довго, перш ніж відбулася його трансформація з більш «економічного» об'єднання чоловіка та жінки до більш «романтичного», спрямованого на задоволення, насамперед, емоційних потреб. Дослідниці відмічають, що сьогодні договірна концепція шлюбу здобула більшого поширення в країнах, де сімейне право розглядається як підгалузь цивільного права, а відповідні положення містяться саме в цивільному кодексі [6, с. 57].

В контексті досліджуваного питання, не можна оминати міжнародний досвід та тенденції розвитку інституту шлюбу в іноземних державах. Відповідно до ст. 16 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року сім'я визнається природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави, а умовою укладення шлюбу є досягнення чоловіком і жінкою повноліття, а також вільна і повна згода сторін, що одружуються. Умовами вступу у шлюб, встановленими Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, є досягнення чоловіком і жінкою шлюбного віку і врахування при створенні сім'ї національних законів, які регулюють здійснення цього права (ст. 12 Конвенції). Забезпечення відсутності будь-якої дискримінації, зокрема й щодо реалізації права на сім'ю декларується у ст. 2 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року, відповідно до якої кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені Декларацією та у ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року, якою констатується, що користування правами та свободами, визнаними у Конвенції також має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою.

Реалізація зазначених положень у сфері сімейних правовідносин останні десятиліття актуалізувала питання можливості укладення одностатевих шлюбів. Нині, більше тридцяти країн світу, серед яких Німеччина, Швейцарія, Фінляндія, Канада, Іспанія легалізували одностатеві шлюби. Наприклад, відповідно до ст. 1353 (1) Німецького цивільного Уложення шлюб укладається двома особами однієї або різної статі на все життя [7]. Зазначений аспект, не зважаючи на дискусійність, однозначно впливатиме на подальший розвиток теоретичних концепцій шлюбу.

Отже, проаналізувавши окремі позиції щодо визначення поняття «шлюб» у теорії сімейного права, виснуємо, що на даний момент у науці сімейного права розроблено достатньо наукових концепцій шлюбу, які, розкриваючи різні його аспекти, водночас, залишають місце для подальшої наукової дискусії. Крім того, динамічність та неоднозначність процесів, які нині відбуваються у сфері шлюбних відносин, безперечно потребуватимуть їх теоретичного осмислення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жилінкова І. В. Сучасні підходи до визначення правової природи шлюбу. *Вісник академії правових наук*. 2007. № 3. С. 107–116.
2. Ревуцька І. Е. До питання поняття сім'ї в теорії сімейного права за законодавством України та країн-членів ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Вип. 46. Т. 1. С. 59–62.
3. Липець Л. В. Врегулювання шлюбних та подібних відносин законом та договором : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; НАНУ Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К. : 2009. 223 с.
4. Лозова Г. О. Законодавче визначення сім'ї та шлюбу. *Університетські наукові записки*. 2006. №1. С. 119–122.
5. Драгневич Л. Сутність і ретроспектива становлення та розвитку шлюбносімейних відносин в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 1. С. 40–42.
6. Бурлеца С.Б., Ревуцька І.Е. До питання про поняття та ознаки шлюбу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 50. Том 1. С. 56–61. URL: <https://www.buergerliches-gesetzbuch.info/bgb/1353.html>

УДК 340.13

Подковенко Т. О.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
теорії та історії держави і права,
Західноукраїнський національний
університет*

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА ДІАЛОГУ ТА ШЛЯХ ДО ПОРОЗУМІННЯ

Медіація як особлива форма альтернативного вирішення спорів широко застосовується в усьому світі. Однією з причин поступового поширення медіації та її витребуваності суспільством є висока соціальна значущість медіативної практики. Процедура медіації характеризується високою полемічністю, при цьому аргументативний діалог є одним із способів реалізації відповідного типу дискурсу. Те, що відрізняє медіацію від інших способів вирішення спорів, полягає в тому, що сторони самостійно приймають рішення про те, як вирішити конфліктну ситуацію. Ні судовий процес, ні арбітраж не дають такого контролю над подальшою долею та подальшими відносинами між сторонами. Це можливо завдяки особливій формі діалогу, який є основою медіації.

Дискурс і діалог, консенсус і компроміс можуть стосуватися не лише конкретних питань стосовно певних прав чи обов'язків, але також більш фундаментальних питань – як формула справедливості або формування суспільної ментальності та свідомості, що істотно впливає на динаміку суспільних цінностей, а також на почуття індивідуальної ідентичності.